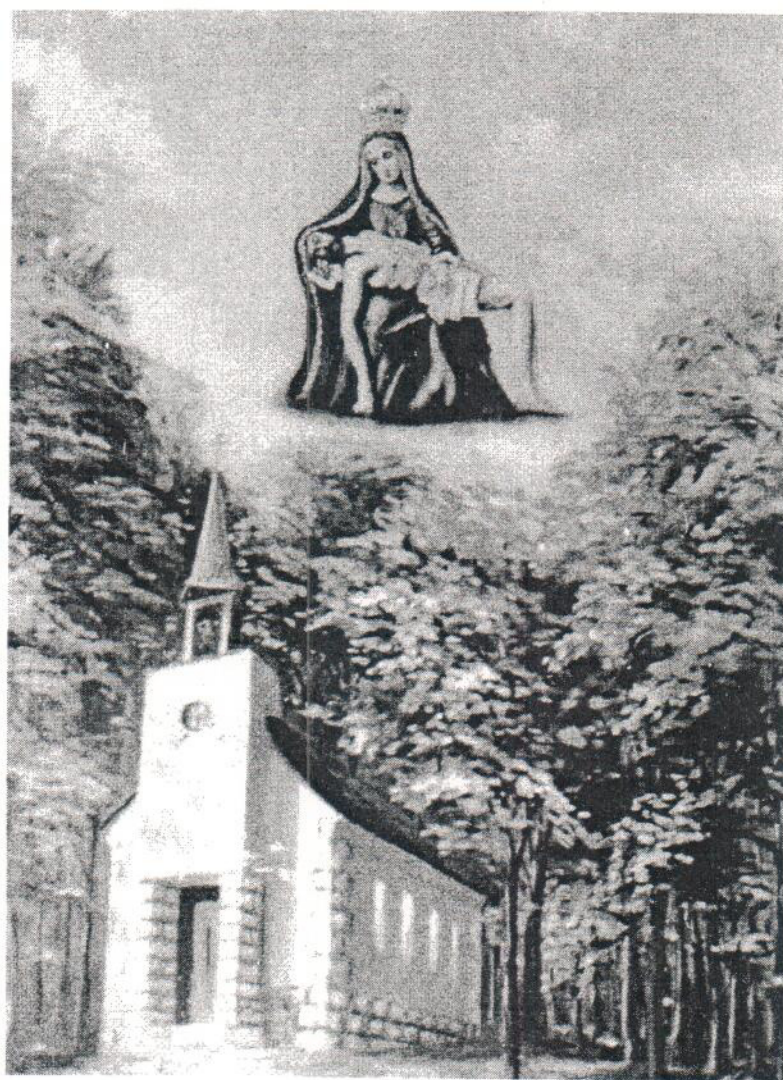

SEDEMBOLESTNÁ

SLÁVA
TRIBEČSKÝCH HÔR

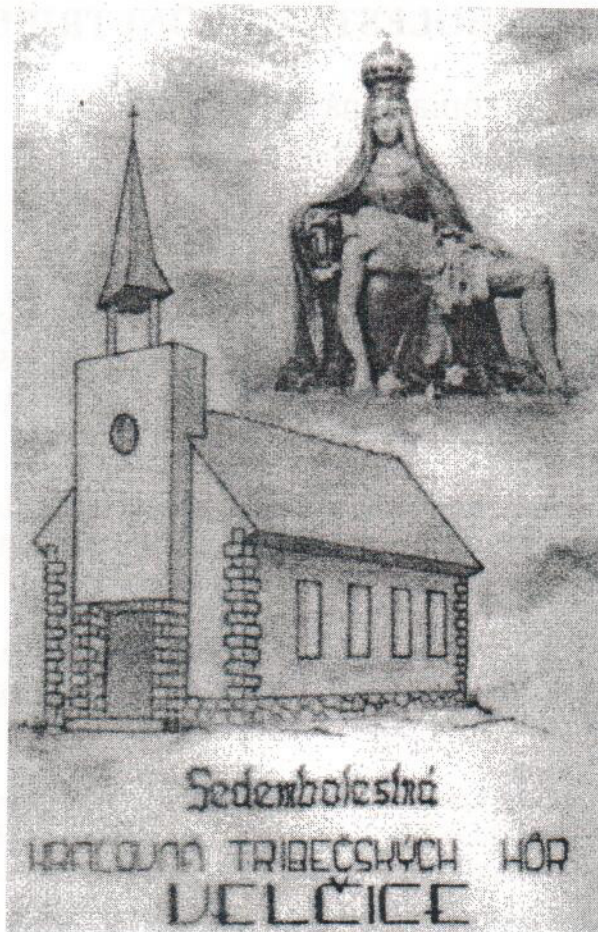
Sedembolestná Panna Mária,
tebe slovenská spieva krajina,
tisíc ráz buď zdravas,
oroduj vždy za nás.

KAPLNKA SEDEMBOLESTNEJ

KRONIKA

Časť I.

VELČICE
15. septembra 1951

Po 200 rokoch
na rumovisku som vyrástla
z lásky k Tebe Patrónka naša,
MATKA SEDEMBOLESTNÁ.
(1952)

S VĎAČNOSŤOU SPOMÍNAME

na mons. J. Hanzlíka, pápežského protonotára,
ktorý poskytoval veľkú duchovnú pomoc,
hmotnú podporu v tiesni a povzbudzoval pracovníkov
v stavbe kaplnky,

vdp.P.Pánika, farára vo Velčiciach,
ktorý obetavo pomáhal pri stavbe
a pričínal sa o priebeh najkrajších mariánskych slávností
v rokoch 1947 - 1955.

OSOBITNÉ POĎAKOVANIE ZA PRÁCU NA VÝSTAVBE KAPLNKY PATRÍ

Jozefovi Eliášovi,
ktorý sa takmer nadľudským spôsobom staral o materiálne,
finančné potreby a organizoval chod prác.

Štefanovi Hanzlíkovi,
za veľké množstvo vykonaných prác,
za riešenie odborných otázok, za ochotnú pomoc na kaž-
dom mieste, v každom čase a v každej potrebe.

Všetkým veriacim,
ktorí milodarmi pomohli pri stavbe,
ako aj brigádnikom vypomáhajúcim pri rôznych prácach
a všetkým, ktorí sa modlitbami a akýmkoľvek iným
spôsobom zapojili do diela stavby kaplnky
Sedembolestnej.

Velčice, 1952

SEDEMBOLESTNÁ V TŇNI TRIBEČSKÝCH HŇR

Keď sa veľkopiatočná dráma skončila,
do Iona Panenskej Matky vložili
mŕtve telo Synovo...

bola to iste jedna z najsmutnejších a najbolestnejších chvíľ, ktoré prežila Panna Mária na zemi. O materinských bolestiach by nám vedeli rozprávať naše matky, ale nebolo by takej, ktorá by vedela povedať a opísať, čo prežila Matka Božia pod krížom svojho Syna. Veď ona videla na kríži okrem človeka aj Boha - ukrižovanú Lásku. Slová Písma: " ...vidíte, či je bolesť ako bolesť moja", možno aplikovať len na jej ubolené srdce.

Tieto útrapy Matky nám zanechali mnohí svetoví majstri umelci, či už na obrazoch, sochách, plastikách, freskách... Z týchto diel nie je však možné, vidieť skutočnú bolesť Panny Márie, ktorú prežila pri utrpení svojho Syna na krížovej ceste a Golgote.

S touto jej krížovou cestou sa súbežne tiahla aj kalvárska Cesta - cesta bolestnej histórie slovenského národa, ktorá sa, ako sa zdalo, mala tiež zakončiť na Golgote. Len na prímluvu Matky Božej sa tak nestalo.

Z vďačnosti za tieto a mnohé ďalšie preukázané milosti, za pomoc a ochranu, zvolil si ju slovenský národ za svoju PATRŇNKU. K nej sa utiekal v žiaľoch a nešťastiach, v trpkých chvíľach svojho života, lebo Ona bolestiplná stála pri ňom, žehnala mu a vzala ho pod svoju ochranu. Z vďačnosti jej slovenský ľud staval chrámy, kaplnky, zhotovoval sochy, obrazy, oltáre. Dnes je len veľmi málo chrámov bez oltára, sochy a obrazu Sedembolestnej.

I veľký rodák z Velčíc, osvietený pán Anton Belányi, apoštolský protonotár a bratislavský kano-
nik, dal pre svojich rodákov postaviť na úbočí hory Svinca kaplnku k jej úcte a daroval jej dosiaľ u-
chovávaný vzácny relikviár svätého Kríža.

Aj my šírimo úctu k Sedembolestnej, pretože kým je Slovensko národom Máriiným
nemusí sa báť svojho zániku .

*Velčice, 15. septembra 1951
Na sviatok Sedembolestnej*

VELČICE

Ležia na južnej strane Tribečských hŇr, ktoré sa tiahnu severovýchodne od staroslávnej Nitry a na východe sa spájajú s Inoveckými horami. O dávnej histórii tejto malej dedinky by nám vedeli rozprávať už len stáročné bralá neďalekých kopcov a snáď ruiny mohutného Čierneho hradu, ktorého existenciu dnes hlásajú len rozpadnuté múry, základy hradieb a hlboká priekopa, ktorá bývala napustená vodou, aby chránila obyvateľov pred vpádom nepriateľov. Dopotiaľ sa venovalo len málo pozornosti prieskumu tohto hradiska. Ktovie či by nás nezaviedol až do čias Pribinu a Veľkomoravskej ríše. Čierny hrad je oveľa starší ako Velčice, ktoré sa spomínajú v listine kráľa Ondreja II. z roku 1232 pod názvom WELCHEZ.

Nevieme či teda Čierny hrad, ktorého i meno nasvedčuje, že patril slovenskému vladikovi - sta-
rešinovi, nepatrilo k prvým hradiskám Slovanov obývajúcich kotlinu medzi Váhom a Dunajom. A pre-
to ani o prvých veľčických obyvateľoch niet pochybností, že by neboli Slováci. Dosvedčujú tomu aj
prímenia a priezviská starých obyvateľov, mená chotárov, lúk, lesov, pasienkov a pod.

Svoje národné a náboženské povedomie si hrdo niesli cez mnohé stáročia útlakov a prenasledovaní. Boli silnou baštou, na ktorej stroskotalo každé nepriateľské úsilie. Kanonická vizitácia z 30.8.1841 hovorí, že ani len učiteľ organista nevedel po maďarsky i keď to od neho žiadal aj zákon. „Vizitátorovi sľúbil, že sa vynasnaží tú reč čím skôr si osvojiť...“. Budme teda hrdí na svojich predkov, že zostali verní Bohu a národu, že nezradili, že sa neodcudzili a že nám dedičstvo Otcov sv. Cyrila a Metoda zanechali pravé a nesfalšované. Ktovie či aj oni neboli na zoborských vrškoch, kde sa rozliehali posvätné slová našich slávnych vierozvestcov. Ktovie či tam aj oni nezohli kolená a hlavy pod vodou sv. krstu. Alebo či snád i samotní sv. Cyril a Metod neprešli po údoliach a kopcoch tribečských hôr, aby i tu vztýčili Kristov kríž a tak zasiali do srdca tribečských Slovanov vieru v jedného Boha a lásku k našej Nebeskej Matke. Veď tieto miesta sa nachádzajú sotva 30 km od staroslávneho Zoboru.

Tragická udalosť, aká kedy postihla túto dedinu, je zaznačená vo vizitácii z 30.8.1841. Hovorí sa v nej, že v roku 1837 vzplanul strašný požiar, pri ktorom zhorela skoro celá obec s farou a kostolom.

Ale zbožný ľud neostal dlho bez Božieho stánku. Sotva si ako tak opravil svoje príbytky, pustil sa aj do obnovy zhoreného kostola. S pomocou Božou sa mu to podarilo. Obnovený kostol zasvätil Najsv. Trojici. Odvtedy bol už niekoľko krát zreštaurovaný.

Rázovitá obec predstavuje typ podhorskej dediny. Obyvatelia sa odlišujú najmä svojimi krojmi. V súčasnosti sú uložené v skriniach a používajú sa len pri mimoriadnych slávnostiach.

Najkrajšou ozdobou obce a okolia sú náboženské symboly. Pred budovou školy stojí socha Kráľovnej sv. ruženca - majstrovské dielo neznáameho umelca. Na severnej strane kostola je socha sv. Jána Nepomuckého a druhá socha tohto svätca je povyššie dediny za cintorínom. Na južnom konci obce sú dve rodinné kaplnky Panny Márie. Popri cestách vedúcich do Ladíc a Moraviec sú veľké kamenné kríže. Podobný kríž sa nachádza aj popri ceste „Pod Brezinami“. Na úbočí „Brezín“ pod „Obrázkom“ je nová mariánska kaplnka. Vo viniciach je kaplnka sv. Urbana, ku ktorej sa na jeho sviatok od kostola konáva procesia.

Štatistika a krátky výpis vážnejších udalostí obce

Jedna zo starších písomných správ o Velčiciach pochádza z roku 1600 a hovorí, že „...v obci je 58 zdanených domov“. Bola to jedna z najväčších obcí Tekovskej župy. V roku 1922 bolo narátaných 180 a v roku 1940 až 239 domov.

Ludnatosť a nárast obyvateľov Velčíc vidieť z nasledovnej tabuľky ukazovateľov:

Rok	Počet obyvateľov	z toho
1821	641	
1860	779	23 židov
1886	865	14 židov, 2 evanjelici a.v.
1916	809	19 židov
1922	859	23 židov, 1 evanjelik a.v. 406 mužov, 453 žien
1933	914	846 Slovákov, 9 Maďarov, 2 Nemci, 2 iní
1944	1080	910 rím.katolíkov, 4 židia
1961	1097	

Najstaršiu písomnú pamiatku predstavuje listina kráľa Ondreja II. z roku 1232, v ktorej panovník začlenil obyvateľov Velčíc (Welchez) medzi dvorníkov -hradných Nitrianskeho hradu. Stará uhorská listina uvádza, že Velčice boli pôvodne v majetku rodu Hunt-Pazmay, ktorý vlastnil v Tekove veľký majetok, okrem hradu Gýmeš a samotného Čierneho hradu neďaleko Velčíc.

V roku 1386 už obec patrila Forgáčovcom, pánom hradu Gýmeš.

Koncom 14. storočia tvorili Velčice samostatné panstvo Forgáčovcov. K tomuto veľčickému panstvu patrili aj iné, niekedy i vzdialenejšie majetky a osady. V roku 1394 účty dobrovodského panstva zaznamenávajú, že k veľčickému panstvu patrí aj vzdialená obec Dechtice (pri Trnave), ktorá odvádzala Velčiciam „40 metretas tritici et totidem denári“.

V rokoch 1452 - 1453 dali Forgáčovci Velčice do zálohy kastelánovi Gašparovi Slažianskému.

V 16. storočí územie Tekova bolo cieľom tureckej expanzie a v roku 1573 Turci spustošili aj Zlaté Moravce, Žikavu, Ladice a celé okolie. Turek Ibrahim z Ostrihomu vládol aj nad Slažanmi a Velčicami.

Koncom 17. storočia patrili Velčice rodine Fanchyovcov, ale už od začiatku 18.storočia ich malo panstvo zlatomoravecké. Posledné panstvo Velčíc bol opäť rod Forgáčovcov z Gýmeša.

Obyvateľstvo sa v prevažnej miere živilo poľnohospodárstvom. Už v prvopočiatkoch sa pestovalo viacero druhov obilia. Obľúbený bol aj chov oviec. Viacerí tam žijúci zemaní obhospodarovali mnohé lesy, lúky a pasienky v komposesoráte - spoluvlastníctve. Rozsiahlejšie plochy viníc vlastnili aj Forgáčovci z Gýmeša.

V 19. storočí bola vo Velčiciach, asi 3 km od obce, založená sklárneň. Pracovala asi od roku 1830 do roku 1845. Zanikla koncom deväťdesiatych rokov. Skôr narodení občania si dobre pamätali obyvateľov tejto sklárne zvanej „Huta“, ktorých deti chodili do veľčickej školy.

V minulosti obec postihovali mnohé živelné pohromy.

Strašný požiar v roku 1713 zničil kostol sv. Michala s príslušnými domami.

V roku 1837 zhorela väčšia časť obce, poškodený bol kostol aj fara.

V roku 1879 a 1880 boli silné mrazy, tuhé zimy, veľa snehu. Pomrzli stromy, najmä staršie.

V roku 1886 dňa 6. marca zhoreli dve tretiny obce.

V roku 1904 zhorelo 9 gazdovstiev.

V roku 1934 praskla klenba kostola a do opravy sa bohoslužby konávali v školských učebniach.

Časť obce Velčíc, Karol Kasala, olej

EŠTE PÁR SLOV O KOSTOLE

Vznik kostola podľa výskumu z roku 1968 - 1969 siaha do prvej polovice 13. storočia. Najstarším patrónom kostola bol sv. Michal archanjel. Tento patrón bol uctievaný ešte v polovici 17. storočia a jeho obraz bol i na farských pečatidlách a to až do 30. rokov nášho storočia. Kostol sv. Michala bol dvakrát poškodený požiarmi. V roku 1713 ho zničil požiar natolko, že zostali len steny obvodového muriva. Ale už nasledujúci rok sa začala obnova, pričom sa ponechali tri steny niekdajšej kostolnej lode. Postavená bola aj svätyňa trojbokého záveru a taktiež sakristia. Stavba bola ukončená v roku 1719 za veľkej finančnej pomoci biskupa Forgácha, ktorý kostol aj posvätil k úcte Najsv. Trojice. Súčasne posvätil aj tri nové zvony. Pod kostolom bola vymurovaná krypta, čiastočne nadväzujúca na starú pôvodnú kryptu.

Rozmery kostola

	dĺžka	šírka
loď	24,2 m	7,6 m
veža	4,5 m	3,8 m
sakristia	4,2 m	4,4 m
výška stien zvonku	6,5 m	
výška stien veže	15,6 m	
výška strechy veže	4,0 m	
výška kríža na veži	0,9 m	

„Kostol r.k. v strede obce“ Velčíc je zahrnutý do štátneho zoznamu pamiatok.

Hlavným cieľom týchto úvah je venovať väčšiu pozornosť kaplnke Sedembolestnej, ktorú na úbočí Svineckej hory dal asi v roku 1740 postaviť veľčický rodák Anton Belányi. O tejto kaplnke sa zmienime v nasledujúcich statiach. Najprv si povieme aspoň v krátkosti niekoľko slov o samotnom zakladateľovi, **aby večne žil v pamäti rodákov svojich.**

DETSTVO A.BELÁNYIHO

Rok 1688 vpísala ruka Pánova do dejín, keď sa na úpätí jedného z tribečských kopcov narodil rodine Belányiho malý chlapec. Podľa ústneho podania niesla matka obed svojmu mužovi, ktorý na neďalekých lúkach kosil trávu, a tam porodila svojho syna. Pomenovali ho Anton. História je tu nemá. Mlčí, pretože kroniky, či už farská alebo obecná, ak nejaké v tom čase boli, podľahli skaze. Ktovie či neboli zničené požiarom, ktoré obec viackrát postihli.

O detstve malého Antona sa z ústneho podania dozvedáme, že už v útlom veku musel odísť z domu. Nevieme z akých dôvodov. Najpravdepodobnejšie odišiel pre chudobu za skyvou chleba. Údajne prišiel na Viesku za pastierika. Život istotne nemal ustlaný na ružiach. Bol vraj zbožným chlapcom a práca a modlitba mu boli skôr radosťou ako povinnosťou.

KŇAZSTVO A.BELÁNYIHO

Tu sa začína druhá kapitola jeho života. Netreba sa už odvolávať na ústne podanie, lebo ho história stavia do popredia ako významnú osobnosť.

Kňaz - pastier Božieho ľudu. A Belányi bol skutočným a horlivým pastierom svojich veriacich. Skutky, ktoré svedčia o jeho horlivej práci za Boha a za svoj ľud, sú vryté nielen do zažltnutých listín, ale aj do tvrdých kameňov. I tie hlásajú jeho činy, ktoré konal na oslavu svojho Boha. Jeho kňazská horlivosť vyplýva i z toho, že ako syn chudobných rodičov dosiahol viaceré vysoké cirkevné vyznamenania. Némethy vo svojej knihe Series Parochorum ho spomína ako farára v Turni nad Bodvou, kde bol inštalovaný 2.9.1715. O štrnásť rokov, od 18.8.1729 bol farárom v Jelšave, kde v roku 1736 prebral úrad arcidekana. Dňa 30.9.1743 bol menovaný za bratislavského kanonika. Nepovedali by sme o ňom všetko čo história zaznačila, keby sme ho nepredstavili ako majestátnu osobnosť, ktorej hlavu zdobí infula. Dostal ju ešte v roku 1729, keď bol Svätým Otcom menovaný za apoštolského protonotára. (Matrika v Turni z roku 1729 uvádza jeho hodnosť pri zápise krstu syna rodiny Keglevičovej). Rím vedel, koho má poctiť takým vyznamenaním. A poctil ním veľkého syna malého národa, syna tribečských hôr.

*Obnovená kaplnka
Panny Márie Sedembolestnej vo Velčiciach, 1952*

KAPLNKA SEDEMBOLESTNEJ

Kanonická vizitácia Bathányiho z 2.10.1779 podáva v §22 o kaplnke nasledovnú správu:

„... K veľčickému kostolu okrem iného patrí aj kaplnka sv. Kríža a Sedembolestnej, stojaca v horách asi na pol hodiny cesty od Veľčíc. Je dlhá do troch orgií, široká do jeden a pol orgii a vysoká do dvoch orgií. Má jedno železné okno, opatrené železnou mrežou. Má pevné dvere a silný prah (pred dverami). Je celá vyložená štvorhrannými kameňmi. Stavaná je z pevného múru, nákladom Antona Belányiho. Pokrytá je šindľom a nad priechelím má malú vežičku. V tejto vežičke je zvonec, ktorý váži asi tridsať rímskych funtov. Samotná kaplnka je požehnaná horemenovaným najdôstojnejším pánom zakladateľom. Je postavená jak s vedomím panstva, tak i vikariátu. Vedľa nej je opustený domec, v ktorom kedysi býval pustovník. Kaplnka je venovaná k úcte blahoslavenej Panny Márie Bolestnej a sv.Kríža.“

Toľko hovorí vizitácia o samotnej kaplnke. Myslím, že k tomu netreba dodávať žiadne komentáre. S istotou však možno povedať, že v tomto čase veľčická farnosť už stála v duchovnom popredí, čo sa prejavilo, ako to ďalej spomína kanonická vizitácia, poriadanim slávnostných procesií ku kaplnke na sviatky Nájdenia sv. Kríža, Povýšenia sv. Kríža, alebo v priebehu ich oktáv. Veľa by o tom vedeli vypovedať storočné cery pod horou, kadiaľ prechádzali zbožní pútnici s modlitbou a spevmi na perách. Čo ťahalo veriaci ľud do tejto kaplnky ? Bola to čiastočka sv. Kríža zmáčaného predrahou krvou Spasiteľa a samotná Matka Ukrižovaného. Nemožno pochybovať, že už v tom čase (1740) sa tu konávali púte. Veď kanonická vizitácia hovorí, že z farského kostola sa na horeuvedené sviatky konávajú procesie, ktoré sa po odbavení bohoslužieb pri kaplnke vracajú naspäť do kostola. Ďalej sa vo vizitácii uvádza: „...počas slávností, ktoré sa odbavujú pri kaplnke, vynáša sa aj relikviár sv. Kríža a býva k verejnej úcte tam vystavený a dávaný bozkávať ľudu.“ Prečo bolo toto miesto navštevované veriacimi tak často a v takom hojnom počte ? Nazdávame sa, že zbožný ľud sem prichádzal prosiť Matku Sedembolestnú za svojich drahých, za seba a za celý národ. Prichádzal si uctiť i relikvie sv. Kríža. O týchto slávnostiach bol dobre informovaný aj Biskupský úrad, pretože vo vizitácii je uvedená klauzula v §4, ktorý hovorí, že „...v kaplnke samotnej niet nijakého zázračného obrazu, ani telo nijakého svätého.“ Nie je vylúčená skutočnosť, že sa niekto z týchto slávnostných pútí osobne zúčastnil i sám arcipastier J. Exc. Pavol Forgáč, biskup veľkoveradínsky. Nasvedčuje tomu aj záznam vo vizitácii, kde sa uvádza, že „...daroval tejto kaplnke na udržiavanie večného svetla 200 zlatých, ktoré boli uložené na 6 % úrok v obecnej pokladnici Hostoviec.“ Tento fakt svedčí o bližšom vzťahu arcipastiera ku kaplnke i k samotnej obci. Podľa ústneho podania večné svetlo v kaplnke udržiaval istý zbožný muž, ktorý bol pravdepodobne rehoľníkom zo zrušeného kláštora Pavlínov v Mankovciach.

Ako dokumentáciu uvádzame vybrané state z kanonickej vizitácie Bathányiho zo dňa 2.októbra 1779 vo Veľčiciach. State bezprostredne súvisia s kaplnkou Sedembolestnej.

§4

Od veľkoveradínskoho biskupa Pavla Forgáča na večné svetlo bola založená fundácia 200 zlatých na 6% úrok v pokladnici obce Hostovce.

Od Antona Belányiho, kanonika bratislavského, veľčického rodáka, bola tiež založená fundácia v sumu 200 zlatých v obci Veľčice. Do tohto času sú dlžní 233 zlatých úroku, ktorý už desať rokov neplatili.

§8

Ani kostol, ani kaplnka nemá žiaden zázračný obraz ani telo nijakého svätého, okrem čiastočky sv. Kríža, uzavretej v medenej pozlátenej malej monštrancii (autentickým) pôvodným dokumentom a

dvakrát do roka, totiž na sviatok Nájdenia a na sviatok Povýšenia sv. Kríža, sa vykladá k uctievaniu ľudu a dáva sa mu bozkávať. Dostala sa z Ríma prostredníctvom najdôstojnejšieho pána A. Belányiho...

§16

Z fundácie najdôstojnejšieho A. Belányiho, kanonika bratislavského, na sv. omše ktoré má odbavovať v kaplnke sv. Kríža a Sedembolestnej (alebo v kostole), farár dostáva ročne 15 zlatých.

§22

Rozsiahlosť fary veľčickej. Okrem iného patrí k nej i kaplnka sv. Kríža a Sedembolestnej, stojaca v horách na vzdialenosť pol hodiny od Veľčíc, do ktorej na sviatok Nájdenia sv. Kríža a na sviatok Povýšenia sv. Kríža, ináč i v nedeľu pod oktávou týchto sviatkov, vedie sa procesia z veľčického kostola (ku kaplnke) a po odbavení bohoslužieb sa vracia späť. Okrem toho má farár slúžiť sv. omše 12 krát do roka v ľubovoľnom čase a to v kaplnke alebo v kostole na úmysel nebohého zakladateľa A. Belányiho. ...kaplnka je dlhá do troch orgíí, široká do jeden a pol orgíi, vysoká do dvoch, majúca jedno železné okno opatrené mrežou, má pevné dvere, dobrý silný prah. Je vyložená celá štvorhrannými kameňmi. Stavaná je z pevného múru, nákladom zakladateľa, pokrytá šindľom, majúca vežičku nad priečelím so zvonom, ktorý váži tridsať rímskych funtov. Kaplnka je požehnaná samotným zakladateľom, postavená s vedomím panstva a vikariátu. Pri nej je opustený domec, ktorý kedysi obýval pustovník. Kaplnka táto je venovaná k úcte najblahoslavenejšej Panny Márie Bolestnej a sv. Krížu. Má oltár, na ktorom je vidieť pozlátenu sochu Panny Bolestnej, v lone držiacej ukrižovaného, mŕtveho Ježiša. Základ oltára je kamenný s posväteným kameňom (od koho nevie sa), pre vlhkosť miesta na pečati trochu poškodenom. Kaplnka má štyri drevené postriebné svietniky a dvoch anjelov držiacich tieto svietniky. Má jeden vankúšik, misál jeden, iný rekiemový, kánonové tabuľky, drevený krížik, antependium maľované, predstavujúce Krista sediaceho na kríži. Má dva niklové krčičažky, niklovú patenu, jeden kalich strieborný pozlátenu a tiež strieborno pozlátenu patenu. Má aj druhý kalich s patenou a je medený a tiež pozlátenu. Kaplnka má dve kazule jednu rôznofarebnú, druhú čiernu. Má dve alby, cingulum jedno, humerále a burzy po dve. Má dve pally, tri korporále, päť purifikatórií. Okrem toho má autentickú čiastočku sv. Kríža, zapravenú v malej medenej monštrancii, slušne ozdobenej, čo všetko sa teraz uschováva vo veľčickom kostole a keď sa pri kaplnke odbávajú pobožnosti, tam sa vynáša.

Opis listiny o autentizácii relikviára sv. Kríža

Fr. Silvester Merani Janovský z rádu pustovníkov sv. Augustína, z milosti Božej a Apoštolskej stolice biskup Porfirienský, prefekt apoštolského sakrária a asistent pápežskej stolice.

Všetkým a jednotlivým, ktorí budú tento náš list vidieť hodnovernosťou svedčíme, akože i do daru dávame, tieto čiastočky Z dreva sv. Kríža Pána nášho Ježiša Krista sú vzaté z pôvodných (autentických) miest a uložené v kríži kryštálovom, obtiahnutom súkennou obrubou, ktorá je vykladaná striebornými ozdobami.

Nechané je potvrdiť našou malou pečatou a dovolené jemu (Belányimu) u seba držať, iným darovať, z tohože miesta preniesť, v ktoromkoľvek kostole, oratóriu alebo kaplnke k verejnej úcte veriacim vyložiť.

Dávame toto na vedomie v Pánovi a na vieryhodnosť toho sme prikázali vyhotoviť toto svedectvo našou rukou podpísané a od nášho sekretára pečatou opatrené.

Dané v Ríme 19. decembra 1746

Fr. Silv. Epus Porfyr.

pečat

Jozeph Dulci

sekretár

Okrem tohto listu, ktorý svedčí o hodnovernosti relikvií a je vystavený v Ríme, ich pravovernosť je potvrdená aj dokumentom spísaným v Trnave v roku 1748 a znie nasledovne:

Zapravené čiastočky z dreva Najsvätejšieho kríža, v žiadnej ich čiastke neporušené, s tou úctivosťou zanechávame, aby mohli byť k verejnej úcte Kristovým veriacim vystavené.

Dávame v Pánovi dovolenie v Trnave

1. apríla roku Pána 1748

Štefan Nedecký
gen. kapitul. vikár
okružla pečať

SOCHA SEDEMBOLESTNEJ

Pôvodne bola hrubo pozlátená, ale zub času a nepriaznivé okolnosti, akým bola po zničení kaplnky vystavená, ju veľmi poškodili. Veď dnes je už 200 rokov, čo vyšla z rúk neznámeho majstra umelca.

Je vytvorená v barokovom slohu. Na lone drží mŕtve telo Ukrižovaného. Jednou rukou mu podopiera hlavu a druhou si ho k sebe privíňa. Má fialové šaty a z hlavy jej splyva tmavomodrý závoj. Na hlave sa jej skvie koruna s malým krížikom. Výzor jej tváre ja bolestný. Oči, v ktorých sa zračí neopísateľný bôľ, upiera do dialky, akoby odtiaľ očakávala úľavu. Ústa akoby chceli svetu povedať: "...vidte, či je bolesť vaša ako bolesť moja". Avšak táto bolesť nenarúša jej kráľovskú majestátnosť. Niet divu, že ju voláme Kráľovnou tribečských hôr. Veď tam vládla, tam sídlila ako prostrednička medzi Bohom a ľudstvom. Tam svojím pohľadom napomínala hriešnikov k pokániu. K dobrým dieťkam žiarili jej oči láskou, nehou a radosťou...Odtiaľ chránila svoj ľud, ktorý jej pomoc pociťoval v 18., 19., ale i 20. storočí.

*Sedembolestná Matička,
našej zemi si Patrónka,
naša dobrá Matka.*

CESTA KRÁLOVNEJ TRIBEČSKÝCH HÔR

Spočiatku bola zaiste radostná a triumfálna. Zvlášť vtedy, keď ju odetú zlatom (vizitácia spomína, že socha bola hrubo pozlátená) sprevádzal mohutný zástup božích nadšencov. Komu by bolo napadlo, že raz pôjde z kaplnky do dediny samotná a opustená. Stalo sa tak o necelých 200 rokov. Darmo klopala na srdcia svojich ctiteľov. Neotvorili, neprijali ju, ale vykázali jej miesto na povale jedného domu. Neuvedomili si, že tým jej do srdca znovu vrážajú meč bolesti ako kedysi Betlehemčania, keď pre ňu nemali miesto v hostinci. Na povale bola vystavená každej zmene počasia. Niet divu, že vplyvom nepriaznivých podmienok prišla o svoje nádherné rúcho. Až po dlhšom čase ju preniesli do kostola pod kazateľnicu. Dôstojnejšieho miesta sa jej dostalo, keď veľčickú faru zaujal nový farár vdp. Paty, horlivý ctiteľ Sedembolestnej. Najprv ju inštaloval nad hlavný oltár, neskôr, po úprave oltára, ju umiestnil na ľavú stranu, vedľa sanktuária. Jej potulky po domoch sa však ešte neskončili. V roku 1934 praskla klenba kostola a počas renovácie bol kostol zatvorený. Sedembolestná znovu opustila svoje miesto. Ale to už nebola cesta ponížujúca, lebo nevedla do neúcty a zabudnutia. Tretíkrát opustila kostol v roku 1950, keď sa kostol maľoval. Daj Bože, aby táto jej cesta bola posledná a aby viedla na jej pôvodné miesto do chrámu krásnych a tajomných Tribečských hôr, odkiaľ by znovu mohla žehnať svojmu ľudu.

JEJ VELKÉ DNI

Zanechajme Belányiho storočie za sebou. Zamerajme sa na dnešné časy a všimnime si viac súčasnosť, hlavne u nás na Podtribčii. Prečo nastalo také oživenie viery a lásky k Panne Márii? Letmo prejdime aspoň pár rokov. Začíname obrovskými krížovými púťami.

Rok 1947

Prvá krížová púť do Topoľčianok

*Ach podte krestania pozdravit
kríž svätý...*

Je nedeľné ráno po sviatku Panny Márie Škapuliarskej. O 6,00 hod. hlahol zvonov burcuje ľud. Všetko smeruje ku kostolu, kde je už v plnej nádhere nastúpená čata požiarnikov vo sviatočných uniformách. O 6,30 hod. zaznieva v preplnenom kostole zvonček, zaburáca organ a miestny duchovný spolu s miništrantami prichádza k oltáru. Má len kratší predslov o úcte k Panne Márii a sv. Krížu. Po príslušnej modlitbe požehná kríž, ktorý držia dvaja muži pred oltárom a spolu s kostolníkom ho berie na ramená. Zaznieva organ, mnohé oči slzia a kostolom mohutne zvučí pieseň „Ach poďte kresťania...“. Duchovný vynáša kríž pred kostol a odovzdáva ho skupine mužov so slovami: „...neste tento kríž aj ostatné kríže s odovzdanosťou do vôle Božej...“. Je to prvá krížová púť Velčičanov do Topoľčianok k Panne Márii Škapuliarskej. Je skutočne mohutná. V obci zostali len deti a starší ľudia. Po pripojení pútnikov z Mankoviec a Hostoviec bolo možné napočítať vyše tisíc pútnikov. To Velčice dosiaľ nezažili - komentoval nejjeden účastník.

Rok 1948

Krížová púť do staroslávnej Nitry

Aj rok 1948 priniesol ľudu Velčíc duchovnú posilu, keď zástupy pútnikov vzali už po druhýkrát na ramená ťažký kríž vážiaci 50 kg a niesli ho do staroslávnej Nitry, kde sa 14.8. konali veľké mariánske misijné slávnosti. Neprekážalo ani nepriaznivé počasie (v sobotu bol občas dážď, nedeľa bola krásna, slnečná), pretože srdcia plápolali ohňom lásky k nebeskej Matke.

Rok 1949

Krížová púť do Topolčianok

Tretia krížová púť (druhá do Topolčianok) k úcte Panny Márie Škapuliarskej vyznela nad očakávanie. Účasť pútnikov a nadšenie ani teraz neochabovalo a ulicami mesta sa nebojácne niesli slová piesní „Ó Mária bolestivá ..., Ó Mária Matka naša...“ a mnohých iných.

Rok 1950

Krížová púť do Topolčianok

Počtom účastníkov bola púť väčšia ako v minulom roku možno i preto, že tlak na náboženské cítenie ľudu v negatívnom zmysle zosilnel. No skôr možno povedať, že ľud precitol a uvedomil si potrebu Božej pomoci a ochrany Panny Márie. Veď sa nezúčastňoval len týchto veľkých akcií (aby demonštroval „Nie! Nie!“), ale i v menších skupinách a jednotlivo navštevoval rôzne pútnické miesta. Prebudila sa v ňom milosť Božia.

Krížová púť do Topolčianok, 1950

Neboli to len Topolčianky, ale aj iné miesta ako napr. Mariánka, Šaštín, Nitra, Staré Hory a pod. Ľud hľadal oporu v Márii a našiel ju, veď „...nikdy nebolo počuť, že kto sa k nej utiekal, prosil ju o pomoc, nebol vypočutý“.

V nasledujúcich troch rokoch boli mariánske slávnosti miestneho charakteru.

V roku **1951** bola slávnosť korunovania Panny Márie Sedembolestnej.

V roku **1952** bola posviacka kaplnky Sedembolestnej.

V roku **1953** bola posviacka oltára v kaplnke Sedembolestnej.

Rok 1954

Krížová púť do Topoľčianok

Táto púť bola jednou z najväčších. Už vopred bolo dohovorené zlúčenie mankoveckej a hostoveckej procesie. Skupiny ani jednotlivci neputovali samostatne, ale vliali sa do jedného prúdu. Aby bol spev jednotný, rozmnožili sa vybrané piesne a spievalo sa spoločne bez predspevákov. Ozveny piesní sa niesli široko ďaleko. Po stranách veľkého kríža sa niesli dve pápežské zástavy (tak ako pri všetkých veľčických procesiách a púťach i v samotnom okresnom meste Nitre).

Procesiu doprevádzali duchovní otcovia z Velčíc, Hostoviec a ako asistencia dvaja klerici oblečení do dalmatík. Usporiadatelia zabezpečovali šesťmiestne rady a tak nie je divné, že čelo procesie bolo pri kaštieli a koniec bol ešte na začiatku obce pri jazdiarni. Táto ukáznenosť a dodržiavanie šesťstupe bola už Velčičanmi zaužívaná. Iste mala naša Matka radosť, veď nešlo o demonštráciu moci, ale lásky, modlitby a ukáznenosti.

VEĎ SME DIETKY JEDNEJ MATKY.

OBNOVA KAPLNKY

Na sviatok Nanebovzatia Panny Márie v roku 1950 vykonala si skupina veľčických veriacich púť na Staré Hory. Nadchnutí velebou a krásou mariánskych slávností a akoby vnuknutím Panny Márie, zrodila sa na spiatočnej ceste myšlienka obnoviť zapadlej slávy Belányiho kaplnku. Mnohým starším ľuďom žila v mysli spomienka na múry kaplnky, ktoré sa týčili k nebu a volali po obnove. Táto myšlienka našla veľa nadšencov zapálených pre jej uskutočnenie. Mnohí si predsavzali, že za každých okolností treba pokračovať v začatej brázde Belányiho. To si slúbili a skutočne o pár dní sa objavili pri starej kaplnke prvé brigády. Čakany, lopaty, sekery a usilovné ruky zaspievali po tak dlhých rokoch prvú pieseň. Bola to pieseň o Sedembolestnej. Práca išla, začali sa objavovať i výsledky. Rástli hromady kamenia, čistilo sa miesto, merali a kopali sa základy. Mysleli sme, že čoskoro uvidíme aj stavbu. Boli sme však trochu sklamaní. Do cesty sa postavilo mnoho prekážok. Jeseň skončila, nadišla zima a tak rok 1950 trochu sklamal naše nádeje. Ale nezúfali sme. Sedembolestná poslala nového mladého Belányiho. Vysúkal rukávy a dal sa do práce. Na ťažkosti, ktoré musel prekonať, nechce ani spomínať. Koľkokrát sa ponosoval: „Už nevládzem, už to nechám tak“, ale s pomocou Božou znovu sa vzpružil a išiel ďalej. Sedembolestná ho posilňovala. Okolo neho sa začali zhromažďovať noví pracovníci, plní elánu a oduševnenia. To ho znovu vzpružilo. Zaiste ich poslala sama Nebeská Matka, aby obnovili jej stánok. A keď sa písal 25. október 1951 naše oči spočinuli na škridľou pokrytom stánku. Najväčšiu radosť mal z toho náš mladý Belányi (J.E.). Veľký podiel na výstavbe mal aj agilný Št.H.

KORUNOVANIE SOCHY SEDEMBOLESTNEJ

Aj keď rok 1951 nepriniesol konečné víťazstvo v stavbe kaplnky, predsa sa hlboko vryl do našej pamäti. Urobil jeden veľký uzol v histórii Belányiho, keď 16. septembra 1951 veľčický ľud rukami svojho rodáka mons. Jána Hanzlíka, páp. komorníka, položil na hlavu svojej Matky drahocennú korunu a vyhlásil ju za Kráľovnú Tribečských hôr. Hlavný akt týchto osláv predchádzalo viacero po-

božností, ktoré sa začali deviatnikom k úcte Sedembolestnej. Počas deviatich večerov, keď lilavý súmrak sadal na kraj a večerný zvon sa ozval na Anjel Pána, schádzali sa Máriiní ctitelia pred jej oltár, aby aj duchovnými klenotami, modlitbami ozdobili jej korunu. Dojímavá bola však vigília pred korunovaním. O 18,30 hod. sa na veži farského kostola rozzvučal veľký zvon. O necelých 10 minút vmiešali sa aj hlasy ostatných zvonov do piesní mankoveckej procesie. Ľud sa začal zhromažďovať na priestranstvo horného boku kostola. Tam už stál pripravený nádherný oltár Sedembolestnej, ktorý bol ohradený zábradlím ovenčeným chvojím. Na prekrásnej slavobrane sa hrdo leskol zlatý nápis piesne „Príjmi Matka v náruč dievky, čo ti prišli pred oltár“. Mohutné reflektory vrhali lúče na oltár, vedľa ktorého už čakalo 148 kandidátov na prijatie rúcha sv. Škapuliara. Medzitým sa ďalší ľudia spovedali v kostole. O 19,00 hod. vyšiel z kostola mons. Hanzlík spolu s asistenciou. Zazneli akordy hudby a zaburácala škapuliarska pieseň „Ku Márii, ku milej Matičke...“. Nasledoval krátky predslov o význame sv. Škapuliara a po ňom slávnostná obliečka. 148 nových členov sv. Škapuliara stálo pred oltárom Sedembolestnej. Skončili sa posledné slová piesne. Po krátkej prestávke, počas ktorej mali novoprijatí členovia pár minút na tichú meditáciu, sa už mons. Hanzlík pripravoval na kázeň. Duchu Svätý príd' z neba. Pár krátkych vzdychov na osvetlenie a kázeň sa začala. Kazateľ utvrdzoval vieru v srdciach ľudu, zvlášť našich mužov. Poukázal na desiatky tých mužov, ktorí za svoju vieru neváhali obetovať i vlastný život. Výstižne vyobrazil galériu vyznavačov vysokodržiacich faklu svojho náboženského sebedomia. Napokon vyzval zhromaždených mužov, aby aj oni svoj život odzrkadľujúci sa v živých skutkoch viery a lásky k Bohu, vsadili do koruny, ktorú zajtra položia na hlavu svojej Matky. „Nech tie vaše skutky žiaria v tej korune ako rubíny čistej lásky a sebažertvy, ako diamanty viery, smaragdy nádeje a zafíry pokánia“. Po kázni sa vyniesla z kostola Sviatosť Oltárna a po mariánskych litániách vyšiel Eucharistický Kristus do ulíc Velčíc. Sviečková procesia so sviatostným Spasiteľom siahala od kostola až na dolný koniec dediny, po most, ktorý rozdeľuje obec na dve časti. Z diaľky vyzerala ako vlniaci sa had vrhajúci plamene svetla na všetky strany. Procesii dodali lesk aj tri nové zástavy a dve sochy Panny Márie, ktoré niesli dievčatá oblečené v bielych šatách s mirtovými vencami na hlavách. Chlapi zas niesli na svojich ramenách kríž, s ktorým doposiaľ putovali vyše 100 km. Centrom procesie bol sám Eucharistický Kristus v monštrancii, ktorú niesol miestny duchovný Vdp. Pánik za doprovodu asistencie 6 klerikov SVD a 14 miništrantov. Nejednému od dojatia vypadla z oka slza, keď tento veľkolepý zástup z hĺbky svojho srdca volal k Sedembolestnej: „...Matka národ chráň...“. Vyše dve hodiny trvalo, kým sa sprievod vrátil pred oltár, kde dostal požehnanie. Asi o 22,00 hod. sa veriaci začali rozchádzať domov. No z nejedného okna ešte žiarili sviece, akoby nám chceli pripomenúť, že nielen v dňoch slávnych má takéto oheň lásky bličať v našich srdciach, ale i vtedy, keď prídu skúšky života.

16. september 1951

Korunovanie sochy Sedembolestnej

Deň sa začal sv. omšou, ktorú celebroidal miestny duchovný P. Pánik. V priebehu sv. omše sa podalo veľké množstvo sv. prijímaní. Po ukončení sv. omše bola vyložená k poklone Sviatosť Oltárna. Nasledovala adorácia podľa stavov. Začali deti. Ich nevinné hlasy sa v modlitbe prvé vzniesli k nebesiam a prvé vystúpili k trónu Márie. Počas adorácií sa s každým stavom vymieňali klerici. O 10,00 hod. sa vyniesla Sviatosť Oltárna pred kostol, na oltár a začala sa slávnostná sv. omša. Po evanjeliu nasledovala korunovačná kázeň. Kazateľ Vdp. Pánik, miestny duchovný, vyzdvihol vieru božích svätíc, v šlapajach ktorých mnohé z našich žien a matiek tak pevne, hrdinsky a odhodlane kráčajú. Potom poukázal na naše pútnické miesta a zástoj, aký v ich dejinách hrali ženy.

Po sv. omši sa konali obrady korunovania. Socha Sedembolestnej bola umiestnená v množstve sviec a kvetov na ľavej strane oltára. Na začiatku celebrant s asistenciou a ostatnými klerikmi striedavo spievali príslušné žalmy. Po nich nasledovalo požehnanie novej koruny pre sochu Panny Márie Sedembolestnej - Patrónky Slovenska.

*Mons. Ján Hanzlík,
pápežský protono-
tár, žehná korunu.*

Korunu položil na hlavu sochy Panny Márie sám celebrant mons. Hanzlík, pápežský protonotár. Koruna je z čistého striebra, niektoré jej časti spolu s krížikom sú pozlátené. Vysádzaná je drahokammi. Cena koruny vyhotovenej v chrámovom družstve bola 16 800 Kčs. Po vykonaní korunovácie sa celebrant s asistenciou odobral k oltáru, pokľakol pred Najsv. Sviatosťou a pomodlil sa desiatok ruženca „ktorý ťa Panna v nebi korunoval“. Po zaspievaní pápežskej hymny, za zvukov piesne „Ó Mária bolestivá“, bola Sviatosť Oltárna zanesená opäť do kostola a vystavená k poklone, zvlášť pre vidiečanov, ktorí sa nemohli zúčastniť rannej adorácie. Popoludní o 15,00 hod. sa konali litánie, Te Deum a spevom pápežskej hymny sa oslavy korunovácie ukončili. Veriaci však kostol tento deň neopúšťali. Dlho zotrvali v modlitbách pred sochou Bolestnej Matky, ktorá bola medzitým prenesená na pripravené miesto v kostole.

POSVIACKA KAPLNKY SEDEMBOLESTNEJ

21. september 1952 sa hlboko vryl do pamäti veriaceho ľudu Velčíc a okolia. Podnet k tomu dali mohutné oslavy posviacky kaplnky Sedembolestnej. Začali sa vlastne už v sobotu 20. septembra o 19,00 hod., keď na kazateľnicu vystúpil najmladší kňaz, velčický rodák Štefan Dekan. V precítenej kázni poukázal na bolesti Panny Márie, z ktorých máme aj my brať posilu v ťažkostiach života. Po kázni sa modlili litánie pred vyloženou Sviatosťou Oltárnou. Medzitým boli ďalší kňazi v spovedelniciach obliehaní veľkými skupinami ľudí. Bola už pozná noc, keď poslední veriaci opúšťali kostol, aby v krátkom spánku načerpali silu do budúceho dňa. Nejedno oko s obavou sledovalo oblohu, či sa nezaťahuje. Obavy boli zbytočné.

Pútnici pri kaplnke.

Nedeľa bola krásna, slnečná. A tak sa oslavy začali s plnou nádherou. Už od 6,00 hod. sa slúžili vo farskom kostole sv. omše a podávalo sa sv. prijímanie. Po 8,00 hod. začali prichádzať jednotliví pútnici a procesie z neďalekých obcí. O 9,15 hod. sa rozozvučali zvony a za asistencie duchovenstva a veľkého počtu miništrantov vyšiel osvietený pán Dr. Vojtech Prener, pápežský protonotár. Ľud sa zaradil do mohutného sprievodu. Za zvukov mariánskych piesní doprevádzaných dychovkou zo Žikavy tiahla procesia do lesov, kde stojí nová kaplnka Sedembolestnej.

Cesta trvala vyše hodiny. Tak príjemne sa pozeralo na rozvinutý zástup ľudí, ktorý spetrovali početné zástavy a sochy nesené dievčatami oblečenými v bielych šatách s vencami na hlave. Stredobodom tejto procesie bola socha Sedembolestnej. Muži ju odnášali do kaplnky, ktorú opustila pred 200 rokmi.

O 10,30 hod. sa začala posviacka kaplnky. Počas nej sa pútnici s Vdp. Hanzlíkom, chášťanským dekanom a veľčickým rodákom vonku modlili litánie ku všetkým svätým. Po posviacke bola slávnostná kázeň. Mons. Ján Hanzlík, pápežský protonotár, naširoko rozviedol a objasnil históriu miesta a kaplnky. Dojímavé boli aj slová miestneho pána farára P. Pánika, ktorými načrtoľ svoje city, keď videl ako nás opúšťa tá, ktorá tak mnoho rokov bola s nami v kostole. „Ale, keď som videl jej obno-

vené sídlo, kde pred 200 rokmi trónila, rozplynul sa smútok z mojej duše. Viem, že tu nebude opustená a zabudnutá. Verím, že jej dietky každoročne sem prídu, aby im ona odtiaľto žehnala a chránila od zlého...“.

Ťažko sa bolo lúčiť pútnikom s týmto milým miestom. Procesie už prešli hodný kus cesty do kostola, kým pri kaplnke a poľnom oltári dával mons. Hanzlík bozkávať relikviár sv. Kríža ďalším pútnikom.

Po návrate do kostola bolo slávnostné Te Deum a požehnanie so Sviatosťou Oltárnou. Popoludňajšími litániami o 17,00 hod. sa oslavy skončili. Ľud povzbudený k väčšej láske k Sedembolestnej, pookriaty na duši, odnášal si krásne spomienky do svojich domovov.

Rok 1952 sa týmito oslavami neskončil. Ich dozvuky pretrvávali veľmi dlhý čas. Ľud na svoju Matku nezabúdal. V nedeľu a na sviatky húfne prichádzal ku kaplnke. Hodno spomenúť, že v nedeľu na hody prišlo po litániách toľko ľudí, že sa do kaplnky nezmestili a museli sa strieďať po skupinách. Prevažnú časť tvorili vidiečania. Najviac pútnikov prichádzalo cez mariánske sviatky (8.12.1952, 2.2.1953 - vtedy aj napriek studenému zimnému počasiu bola veľká účasť). Nádherné bolo počúvať v ozvene lesov krásne mariánske piesne. Dňa 25. marca 1953 súkromne zavítala do kaplnky procesia zo Sľažian, ku ktorej sa pridali aj mnohí Velčičania. Ani Zlatno nezaostávalo. Cez hory prišli ne-jeden raz menšie i väčšie skupiny vzdať hold Sedembolestnej. Počet pútnikov vzrastal v máji a cez leto, keď i sama príroda láka človeka von z domu. No do kaplnky lákala nielen ona, ale hlavne Tá, ktorej postavil zbožný ľud v lesoch stánok. A tak nejjeden pútník kráčal kvetnatými lúkami v nedeľu a na sviatky hore ku kaplnke.

PLÁN STAVBY NOVÉHO OLTÁRA

Po posviacke kaplnky bolo najväčšou túžbou veľčických veriacich dať kaplnke nový oltár. Provizórny oltár narýchlo vystavaný z kameňov a tehál bolo už načase odstrániť. Od vlhkosti hraneli plachty a okrem toho oltár svojou symetriou nevyhovoval slohu kaplnky. Preto sa rozhodlo, aby sa postavil nový. Problémom ostali peniaze. Našli sa však dobrodinci, ktorí sa celej záležitosti ujali. Inštalácia bola ukončená v júli 1953.

Nový oltár je z lešteného travertínu a má podobu hrobu. Z neho vychádza sklenené slnko (ako kedysi oslávený Kristus z hrobu). V strede slnka je na veľkom kríži umiestnené malé tabernákulum. Socha Matky Sedembolestnej je inštalovaná samostatne, vysoko nad oltárom, medzi 34 hviezdami. Je to krásna symbolika: dole umiestnený hrob - Kristus v hrobe, nad hrobom bohostánok - eucharistický Kristus, v úzadí nad oltárom - Kristus v lone Matky. Po stranách sú priestory pre zeleň a kvety, ktoré úpravou znázorňujú horizont, spoza ktorého vychodí slnko sveta znázornené skleneným kruhom.

Pri inštalácii oltára sa upravila aj podlaha kaplnky. Potiahla sa novou vrstvou farebného cementu a vymaľovali sa i steny vo vnútri kaplnky. Zvonku bola celá omietka prefarbená zelenkavou farbou. Tiež sa namontovali odkvapové ríny a upravil sa odtok vody. Vôkol celej kaplnky sa vydláždi la plocha o šírke 60 cm. Takto upravená kaplnka čakala na posviacku nového oltára. Bola naplánovaná na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, prípadne na nedeľu po jej sviatku. Termín však musel byť pozmenený. Trnavský arcipastier Dr.A. Lazík, ktorý posviacku vykonal, mal voľnú len jednu (poslednú augustovú) nedeľu a aj tú si ušetril z dovolenky.

POSVIACKA OLTÁRA

28.8.1953

Na tieto oslavy sa Veľčičania už vopred horlivo pripravovali. Ako obvykle i teraz začali deviatnikom k úcte Sedembolestnej. Aby aj vonkajší rámec osláv vyznel dôstojne, pamätali na mnohé drobnosti. Vyzdobili priečelie i vnútro kostola. V sanktuáriu viseli zhora štyri vence zo smreku, ktorých okraje boli stiahnuté a upevnené do rohov svätyne. Ovenčili kazateľnicu, oltáre i prednú časť chóru. Oltáre boli samý kvet a zeleň. Kytice ruží zdobili i obrazy jednotlivých zastavení krížovej cesty. Poniže kostola bola postavená slavobrána s dvoma veľkými vežami končiacimi dvojmetrovými krížmi.

Vyzdobená bola aj samotná dedina. Okná boli plné kvetov, obrazov a sôch svätých. Osobitnú pozornosť si zaslúžila výzdoba samotnej kaplnky, jej okolia a zhotovenie poľného oltára. Vôkol kaplnky bolo vyhotovené zábradie ovenčené čečinou s účelom rezervovať priestory pre duchovenstvo, krojované skupiny, spevákov, sochy a zástavy, dychovku i uniformovaných členov požiarnikov.

Poľný oltár symbolizoval Golgotu. Bol široký 3,5 m a jeho výška presahovala 7 m. Bol tvorený tromi krížmi, u päty ktorých stála menza (oltárna doska). Na troch krížoch bolo pripevnené plastické srdce o šírke 1,8 m. Do rany tohto srdca bolo zabodnutých sedem mečov o dĺžke 1,85 m. Celkový pohľad bol dojímavý. Stavba oltára bola riešená tak, aby z každej strany bolo vidno celebranta s ostatným klérom. Na začiatku lesa, tesne pred kaplnkou, bola postavená druhá slavobrána s nápisom „Príjmi Matka v náruč dievky, čo ti prišli pred oltár“.

Duchovné oslavy začali v predvečer sviatku. Niektorí duchovní prišli už v sobotu ako mons. Hanzlík, šuriansky dekan, Štefan Dekan atď. Spovedať sa začalo o 17,00 hod. O 19,00 hod. sa už začali pobožnosti. Kostol bol zaplnený do posledného miesta a mnoho veriacich bolo aj vonku. Po pies-

ni „Duchu Svätý príd z neba“ vystúpil na kazateľnicu mons. J. Hanzlík. V kázni vyzdvihol úctu k Matke Božej Bolestnej, ktorá sa tak krásne začína šíriť nielen v našom rodisku vo Veľčiciach, ale aj v širokom okolí. Potom nasledovali litánie pred vyloženou Sviatosťou Oltárnou. Požehnaním sa vigília skončila, ale v kostole sa spovedalo ešte dlho do noci.

Druhá časť osláv nasledovala v nedeľu 28. augusta 1953.

Sväté omše sa začali slúžiť už v skorých ranných hodinách. Súčasne sa aj spovedalo. Nepoznáme Božie plány a nevieme, či premenlivé počasie bolo naším šťastím, alebo upozornením na isté okolnosti. Ráno ešte mrholilo, ale okolo 8,00 hod. sa začalo vyjasnievať. Sem tam sa však mraky prehrali po oblohe. Zaiste to mnohých pútnikov odradilo z cesty. Slúbené procesie z Hostoviec, Žikavy, Zlatna, Slažian, Ladíc neprišli, avšak množstvo jednotlivcov i skupín prichádzalo aj napriek neistému počasiu. Duchovenstvo sa zišlo ešte pred deviatou hodinou.

Zúčastnili sa:

Vdp. Pánik, farár veľčický

Vdp. Ján Hanzlík, dekan z Chraštian

Mons. Ján Hanzlík, pápežský protonotár a dekan z Komjatíc
Šuriansky dekan

Zlatomoravecký dekan

Vdp. L. Zachar, ladický dekan

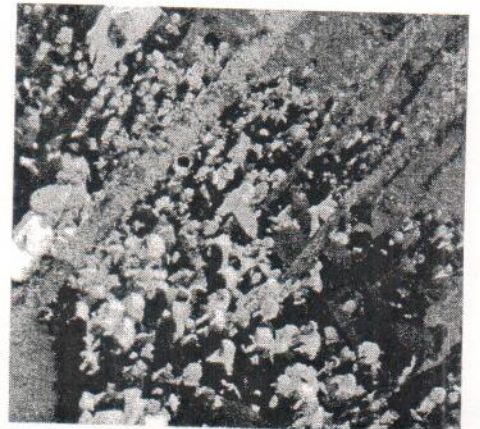
Gýmešský správca fary

Hostovecký správca fary

Vdp. Štefan Dekan, farár z Dol. Ďúradu

Slažiansky správca fary

Okolo deviatej hodiny prišiel sám arcipastier Dr. Ambróz Lazík, biskup trnavský, spolu so svojím sprievodom, ktorý tvorili ceremoniár a hostia. Okraje cesty lemovali krojované skupiny chlapcov a dievčat. Zazneli zvony. Do ich zvukov sa zamiešali tóny dychovky z Topoľčianok. Pod slavobránou už čakal v rochetách oblečený klérus na čele s miestnym duchovným P. Pánikom v pluviiáli, Jánom Hanzlíkom z Chraštian a Štefanom Dekanom z Ďúradu, oblečených v dalmatikách. Arcipastier prišiel pod slavobránu a dve krojované deti, chlapec a dievča, ho privítali za celú veľčickú mládež. Chlapec básňou a dievča kyticou bielych ruží. Po privítaní sa pán biskup odobral do kostola na krátku adoráciu. Za zvukov piesne „Ajhľa kňaz veľiký...“ vstúpil do svätyne, odkiaľ udelil ľudu veľkňazské požehnanie.

Medzitým sa vonku zoradila procesia. Nechcem menovať jednotlivé úseky nastúpených, iba toľko, že aj keď nebolo ideálne počasie, sprievod bol skutočne ako veľká riava božieho ľudu. Ako obvykle, aj teraz niesli dievčatá, oblečené v bielych šatách s vencami na hlave, viaceré sochy Panny Márie. Usporiadatelia zvýraznili veľčický folklór starodávnymi krojmi. V krojoch bola oblečená aj skupina dievčat. A takto všetci spontánne kráčali k jej príbytku, k jej trónu. Mohutné Ave...Ave... za zvukov hudby sa nieslo ozvenou ďalej, aj keď už bola procesia pri kaplnke.

Krátko po desiatej hodine sa začala posviacka oltára. Trvala celých 40 minút. Počas posviacky mons. J. Hanzlík pred kaplnkou vysvetľoval obrady a modlil sa. Po posviacke prišiel arcipastier pred poľný oltár a ľud počúval Slovo Božie. Pán biskup vo svojej kázni vyzdvihol lásku k Nebeskej Matke a vyzval ľud, aby k nej stále viac a viac prichádzal - aby sa úcta k Matke Sedembolestnej vždy viac šírila a rozkvitala v rodinách veľčického ľudu i ľudu celého okolia. Po slovenskej kázni, ktorá trvala vyše trištvrte hodiny sa k veriacim maďarskej národnosti (hlavne z Ladíc a Kostolian) prihovril v kratšej kázni, tiež o úcte k Panne Márii a s povzbudením k jej úcte.

Po kázni nasledovala sv. omša, ktorú pán biskup celebroid v kaplnke pri novom oltári za asistencie všetkých prítomných duchovných. Po sv. omši pobudol arcipastier vyše pol hodiny medzi pútnikmi v družnej debata. Medzitým sa kaplnka naplnila veriacimi, ktorí v zástupe vchádzali dnu uctiť si relikviár sv. Kríža a v druhom zástupe vychádzali von. Relikviár, tak ako pri posviacke kaplnky, dával bozkávať mons. J. Hanzlík, spolurodák a pokračovateľ diela Belányiho (obaja Veľčičania). Asi o 13 hod. sa pohla procesia s duchovenstvom späť do farského kostola.

Nasledovalo slávnostné požehnanie pre pútnikov, hlavne z vidieka. Títo boli uprednostnení pri vstupe do kostola, nakoľko litánie pre domácich boli o 17,00 hod.

Takto sa skončil jeden z

JEJ VELKÝCH DNÍ.

Z detských spomienok. Na púti sa modlí, spieva a uhádnite čo ešte ?

MÁRIA VČERA - DNES - ZAJTRA

Mária včera, dnes... a zajtra? Vieme odpoveď? Záleží len na nás!

Jednoznačne možno konštatovať, i podľa štatistiky, že obyvatelia Velčíc boli v dávnejších rokoch veriaci rímsko - katolíckeho vyznania.

Napr.:

rok	počet obyvateľov	z toho
1886	865	14 židov
1922	859	23 židov 1 evanjelik a.v.
1933	914	4 židia

Starší obyvatelia mali svoj systém ako utvrdzovať mladšiu generáciu vo viere v Boha, v nábožnosti, v úcte človeka k človeku a pod. Aj cirkevné školy zohrávali nemalú úlohu v náboženskej výchove mladých. Dedina žila v Bohu a Boh bol s ňou. Náboženský život bol pekne rozvinutý.

Podporovali ho aj rôzne náboženské spolky ako napr.: Spolok sv. ruženca, Spolok Božského Srdca Ježišovho, Škapuliarsky spolok, Spolok Svätosti Oltárnej, Spolok tretieho rádu sv. Františka (terciári) a Spolok sv. Vojtecha. Členmi spolkov boli nielen jednotlivci, ale i celé rodiny. V rokoch 1933 - 1934 vyvíjalo činnosť silné Združenie katolíckej mládeže a pod.

V mnohých spolkoch dominovala mariánska idea. Prejavovalo sa to aj v celkovom spôsobe života ľudu. Ako nám história obce i ústne podanie hovorí - ľud bol zbožný. Nebolo domácnosti, kde by chýbal obraz, alebo socha Panny Márie. V kostole bola zaužívaná spoločná modlitba sv. ruženca pred litániami a po nich zas Hodinky k Panne Márii. V nedeľu a vo sviatok sa po každej sv. omši v doprovode s organom spievala niektorá mariánska pieseň. Zvláštnosťou bolo, že sa do Loretánskych litánií vkladala prosba „Matka Sedembolestná, naša Pani a Patrónka Slovenska, oroduj za nás“. Podľa svedectva starších túto prosbu spievali aj za čias Rakúsko - Uhorska.

Prvky mariánskej úcty sa prejavovali aj na púťach, ktorých sa zúčastňovali nielen jednotlivci, ale i väčšie či menšie procesie. Neboli neznáme púte k sv. Anne, do Tesár, Topoľčianok, Nitry, Topoľčan, Banskej Štiavnice, Starých Hôr atď. Na vzdialenejšie miesta sa putovalo na viac dní ako napr. do Marianky, Šaštína, Mariazelu, Dubnice ale aj inam.

Písomná správa z 3. júna 1878 hovorí o púti veľkého rozsahu do Šaštína, ktorú vykonali Velčičania pešo.

Aj v ťažkých časoch 1947 - 1955 prejavoval veriaci ľud lásku k Panne Márii veľkými púťami a inými akciami. Za tieto roky preputoval s ťažkým krížom na ramenách vyše 150 km.

Rok

- 1947 I. Krížová púť do Topoľčianok
- 1948 II. Krížová púť do Nitry
- 1949 III. Krížová púť do Topoľčianok
- 1950 IV. Krížová púť do Topoľčianok
- 1951 Eucharistická procesia vo Velčiciach, korunovácia sochy
- 1952 Procesia do kaplnky - posviacka kaplnky
- 1953 Procesia do kaplnky - posviacka oltára
- 1954 V. Krížová púť do Topoľčianok

DUCHOVNÍ PÔSOBIACI VO VELČICIACH

Duchovní pôsobiaci vo Velčiciach	od roku	do roku
Štefan Ostrožický	1630	1647
Mikuláš Mitický	1647	
Ján Reczkó	1657	1665
Ján Kagiay	1665	1674
Tomáš Gugary	1674	1675
Juraj Rozbory	1675	1680
Štefan Hudakovič	1680	1681
Ján Kostka	1681	1687
Martin Puspoky	1687	1694
<i>neobsadená fara</i>	<i>1694</i>	<i>1700</i>
Ján Šulík	1700	1712
Štefan Randay	1712	1723
Juraj Dubovský	1723	1735
Adam Schneider	1736	1761+ v
Vojtech Satay	1762	1763+ v
Štefan Koberčík	1763	1765
Matej Rohovsky	1765	1783
Filip Gulik	1783	1812 + v
Ján Ujhelyi	1812	1827 + v
Jozef Čupovič	1827	1840 + v
Ján Jeszensky	1840	1882 + v
Ludovít Osvald	1882	1901 + v
administroval Karol Szemer zlatomoravecký kaplán	1901	1901
František Čambal	1901	1901 + v
administroval Jozef Jarábek kaplán z Ladíc	1902	1902
Štefan Karač (rodák z Velčíc)	1902	1908 + v
Július Páthy	1908	1914 + v
Dr. František Horváth	1914	1931
Dr. Alexander Beznák	1931	1938
Rudolf Brunclík	1938	1938
Pavol Pánik	1938	1971 + v
Dr.Martin Hrbča	1971	

znamienko + v - zomrel vo Velčiciach

HOSPODÁRSKA ČASŤ

Bolo to ako u Don Bosca. Začal stavať a nemal ani groša. Podobne sme aj my začali stavať kaplnku a nemali sme ani korunu. Prišli prvé faktúry a bolo treba zaplatiť za kameň, piesok, dopravu, murárom a kasa bola prázdna. Nezúfal Don Bosco, nezúfali sme ani my. Nuž požičiame si. Ale od koho? Našli sa dobré duše a poskytli úver, pravda bez úrokov. Tie im vraj osobitne uhradí Panna Mária. Pôžička v sume 25 500 Kčs sa zohnala 19.5.1951. Faktúry sa mohli zaplatiť a začalo sa stavať.

Keď ľudia videli, že výstavba kaplnky je seriózne dielo, neváhali byť nápomocní. Už 11.6.1951

prišli prvé milodary. Každý dával koľko mohol, niektorí aj vyššie obnosy. Prispeli poľnohospodári, robotníci, remeselníci, úradníci, učители. Dávali miništranti, vinšovači Nového roku, Spolok sv. ruženca a iní. Nie je možné všetkých vymenovať.

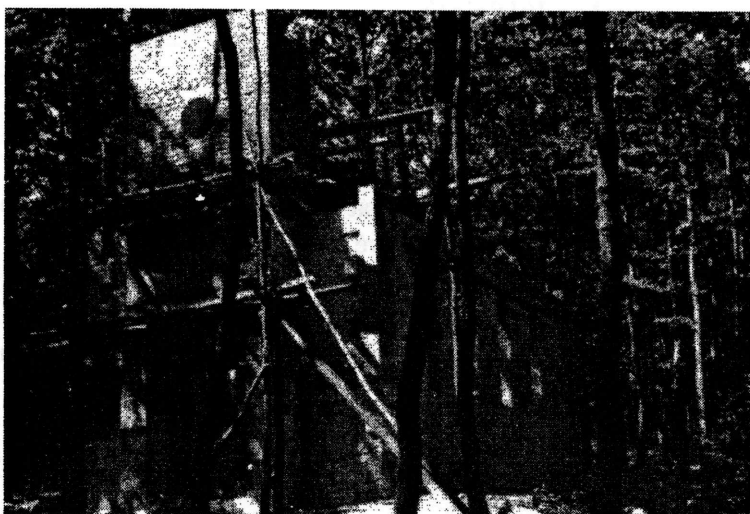
Výdavky na stavbu kaplnky, zhotovenie koruny i väčšia časť výdavkov za oltár boli uhradené do výmeny peňazí, čím sa vlastne ušetrili finančné prostriedky. Veď od 1.6.1953 bola výmena peňazí v banke v pomere 1:5 a výmena peňazí v hotovosti až v pomere 1:50. Náklady na výstavbu kaplnky by teda po výmene peňazí vzrástli až päťnásobne.

Rekapitulácia (Kčs)

rok	príjem	výdaj
1951-52	167 065	128 948
1953	72 192	111 337
1954	611	745
1955	12	
1956	1 256	
1957	100	
spolu	241 136	241 130

Z príjmov boli hradené nasledovné akcie (Kčs):

zhotovenie koruny	17 188
oprava sochy	12 412
oltár	59 456
stavba kaplnky	152 074
spolu	241 130

KRONIKA

Časť II.

UMLČANÉ ZVONY

Vo svätom týždni, od Zeleného štvrtku po Veľkú sobotu zmlknú všetky zvony na vežiach katolíckych chrámov.

Tie veľčické zvony...

...zamkli aj v inom čase. Nie na tri dni, ale na dlhých takmer 40 rokov (1953-1990). Zmlkli vtedy, keď mali spievať ódu na slávu našej Matky Panny Márie Sedembolestnej.

V rokoch rozkvetu mariánskej úcty sprevádzali pútnikov veľkých krížových pútí (do Topolčianok, Nitry...). Víтали procesie zo susedných obcí, ktoré prichádzali na oslavy Sedembolestnej (korunovácia sochy, posviacka kaplnky a oltára...). Vyprevádzali veľké procesie z veľčického kostola ku kaplnke. Jak nádherné, príjemné a duši lahodné bolo vnímať tú súhru zvonov, hudby a spevov pútnikov, ktorá sa niesla šíravou lúk, až kým nesplynula s šumom hlbokých lesov.

A potom?! Naraz to prišlo. Bol rok 1954. Púte sa nekonali. Sväté omše sa slúžili len vo vnútri kaplnky. Procesie z kostola do kaplnky sa konali len súkromne, bez duchovenstva a hudby.

Zvony umkli

Od 60. rokov procesia nevychádzala od kostola, ale pútnici sa jednotlivo schádzali za dedinou a tam sa sformovali do procesie. Tak putovali lúkami ku kaplnke, s krížom v čele, skromne bez hudby, ale zato so srdcami planúcimi láskou k Matke a spevmi na jej oslavu.

Od 70. rokov sa procesie nemohli konať už ani súkromne. Putovalo sa jednotlivo, prípadne v malých skupinkách, bez kríža, spevu, len v tichých modlitbách, s ružencom v ruke. Sväté omše sa ešte konávali vo vnútri kaplnky.

Od roku 1986 sa v kaplnke ani na sviatok Sedembolestnej, či v nedeľu po sviatku, neslúžila sv. omša. Teraz sa naplnilo proroctvo pána farára Pánika, ktoré povedal v záverečnej kázni po posviacke kaplnky: "Keď som videl ako v procesii odnášajú mládenci na pleciach sochu našej Matky Sedembolestnej (do kaplnky), zaľahol smútok v mojej duši, či tu nebude opustená a zabudnutá. Verím však, že jej dietky každoročne budú sem prichádzať, aby im Ona odtiaľto žehnala a chránila od zlého. Rozplynul sa smútok v mojej duši..." A skutočne, ľud k nej v nedeľu a dňoch sviatočných prichádzal nie síce v krásnych procesiách, ale v skromnosti a so slzami v očiach. Prichádzal s láskou a nádejou pozdraviť svoju Matku.

V roku 1992 sa znovu zvony rozspievali.

Ich melódia splynula s piesňami pútnikov, ktorí takmer po 40. rokoch verejne prišli v procesii spolu s kňazom ku kaplnke.

ROK 1992

V roku 1992 si Veľčice pripomenuli trojité výročie:

760 rokov

od prvej písomnej zmienky o Veľčiciach. Je ňou listina kráľa Ondreja II. z roku 1232, v ktorej panovník zaradil obyvateľov Veľčíc (Welchez) medzi dvorníkov Nitrianskeho hradu.

250 rokov

od postavenia kaplnky Sedembolestnej a sv. Kríža. Dal ju postaviť bratislavský kanonik Anton Belányi (podľa legendy sa práve na tom mieste narodil). Jej vzácnou súčasťou bola pozlátaná baroková socha Bolestnej Matky na lone držiacej ukrižovaného mŕtveho Ježiša. Socha mala tiež 250 rokov.

40 rokov

od obnovy Belányiho kaplnky.

Viacerí obyvatelia Velčíc sa rozhodli pripomenúť si slávnostnejším spôsobom tri významné historické udalosti. Do osláv sa chcelo zapojiť aj predstavenstvo obce na čele so starostom.

Navrhnutý program osláv obsahoval dva okruhy príprav:

A

Úlohou miestneho duchovného bolo -

1. pozvať kňazov veľčických rodákov a duchovných zo susedných farností
2. zabezpečiť hudbu, resp. splnomocniť sprostredkovateľa
3. propagovať, hlavne v kostole, účasť veriacich a oboznamovať ich s programom osláv

B

Úlohou poriadateľov bolo -

1. vyzdobiť kaplnku a vyčistiť jej okolie
2. upraviť terén pre oltár po pravej strane kaplnky
3. postaviť slavobránu pri vstupe do lesa pri kaplnke a postaviť poľný oltár
4. pripraviť do procesie zástavy, kríže a sochu
5. vyhotoviť plagáty a roznieť ich do susedných obcí

Tieto oslavy si ľud vymodlil, aj keď skromnejšie, predsa len boli.

19. septembra 1992 sa o 19,00 hod. v kostole slúžila sv. omša ako každý iný deň. Podľa pripravovaného programu mala nasledovať poklona Najsv. Sviatosti Oltárnej a litánie k Panne Márii. Uvažovalo sa aj o sviečkovej procesii ako to bolo pri korunovačných slávnostiach v roku 1951. Nič sa z toho neuskutočnilo. Aj účasť na sv. omši bola malá.

V nedeľu 20. septembra svitlo krásne sviatočné ráno. Modrá obloha bez obláčka bola prežiarená teplým slnkom. Ulice boli prázdne, len sem tam bolo vidieť ojedinelých chodcov. O 9,00 hod. sa rozozvučali zvony a o pol hodiny znovu. Na hornej strane kostola sa zhromaždilo asi 100 veriacich. Zoradili sa do procesie a odišli ku kaplnke. Viedol ju vdp. Igor Gajdoš, najmladší kňaz - rodák z Velčíc. Za ním niesli miništranti 7 bielych zástav vyjadrujúcich 7 bolestí Panny Márie (zástavy boli zhotovené v roku 1951 pri príležitosti korunovania) a sochu Panny Márie s Ježiškom na rukách. Socha bola vyzdobená bielymi stuhami a zeleňou. Po príchode ku kaplnke sa asi o 11,00 hod. začala na voľnom priestranstve po pravej strane kaplnky sv. omša. Poľný oltár znázorňoval Golgotu. Jeho súčasťou bol veľký kríž a pod ním Bolestná Matka, v lone ktorej spočinulo mŕtve telo Synovo. (Veľký kríž bol časťou prímiečného oltára vyššie uvedeného novokňaza.)

Sv. omšu slúžil dp. Igor Gajdoš. Koncelebroval miestny pán farár a správca fary Jedľových Kostolian. Ešte pred sv. omšou sa v úvodnom slove prihovoril pán farár k pútnikom a v krátkosti ich oboznámil s históriou kaplnky. V priliehavej kázni k sviatku Sedembolestnej poukázal p. farár z Jedľových Kostolian na zástoj Panny Márie k Slovenskému národu. Celebrant slávil eucharistickú obeť veľmi dôstojne. Po jej ukončení sa spievali litánie k Panne Márii. Na záver celebrant povzbudivými slovami vyzval zhromaždených, aby si uchovali lásku k Bolestnej Matke a hľadali u nej pomoc a ochranu, ktorú v dnešných časoch tak veľmi potrebujeme. O 13,00 hod. odišla procesia späť do kostola.

Slávnosti sa zúčastnilo asi 800 mariánskych ctiteľov. Ku kaplnke prišli pútnici jednotlivo, v skupinách, v procesii, autami (vyše 20 áut) a starších ľudí s deťmi priviezol autobus.

Úvaha z osláv sviatku Sedembolestnej 20.9.1992

Tvoja veľká láska

choré srdce uzdraví
skleslé povzbudí
smädné ovlaží
smutné poteší...

Matka, poteš aj naše srdcia.

Podme k Márii! Volá nás! Všetkých! Deti, mládež, dospelých mužov aj ženy, dievčatá aj chlapcov! Volá nás tak ako pred 40. rokmi. Tak ako našich predkov pred 250. rokmi. Tí k nej prichádzali, prosili ju o pomoc, zdravie, ochranu... Ďakovali jej, oslavovali ju...

A dnes? Osláv sa zúčastnilo len asi 800 veriacich. Z tohto počtu do 10% tvorili veriaci druhých obcí. Či zabudli Velčičania na svojich predkov, horlivých ctiteľov a šíriteľov úcty k Sedembolestnej, ktorí s nadšením putovali k Belányiho kaplnke? Či zabudli na veľké mariánske krížové púte do Topoľčianok a Nitry? Či zabudli na mohutné korunovačné slávnosti sochy Sedembolestnej? Či zabudli na množstvo pútnikov zidených k posviacke kaplnky? A či zabudli na zástupy ctiteľov Sedembolestnej sprevádzajúcich arcipastiera svätiačeho nový oltár kaplnky? Ochabla snáď viera a úcta k Sedembolestnej, ktorá vo Velčiciach krásne prekvitala až do roku 1970?

Matka Bolestná, pred tebou uvažujeme o časoch súčasných i minulých. Vynárajú sa spomienky na tie chvíle, keď veľčickí muži niesli na púťach ťažký kríž na pleciah. Peši pod ním prešli vyše 150 km. Nájdú sa aj dnes takí muži, ktorí by s radosťou vzali kríž na ramená a priniesli ho pred tvoju tvár? Spomíname na dievčatá, ktoré na sviatok Božieho Tela alebo Vzkriesenia sa predbiehali v nesení sochy Panny Márie. Teraz pri jubilejnej oslave ju na svoje ramená vzali 50 ročné ženy. Boli to práve tie ženy, ktoré ju ešte ako dievčatá niesli hore Trnavou pri posviacke kaplnky a o rok neskôr pri posviacke oltára.

Spomienky bývajú radostné aj bolestné. Pri tých bolestných sa často zarosia oči slzami. Takto to bolo aj v prípade osudu dvoch sôch Panny Márie. Prvá socha sa po zničení kaplnky potulovala po domoch i povale. Druhá socha Panny Márie s Ježiškom, nosievaná na procesiách, bola 40 rokov väznená v tmavej pivnici, hoci predtým mala svoje miesto v kostole. Pivničnou vlhkosťou bola značne poškodená. Len vďaka obetavej pracovníčke bola načas do osláv zrekonštruovaná.

Záverom sa naše myšlienky obracajú na nebohého pána farára P. Pánika. On to bol, kto sa tiež pričínil o slávu Sedembolestnej, o obnovu i stavbu kaplnky. Ako tamojší farár sa sám s krvavými mozolnatými rukami podieľal na stavebných prácach. V rokoch 1947 až 1954, za jeho pôsobenia, sa najviac šírila a prekvitala sláva Sedembolestnej.

Matka Bolestná, vypros mu večnú blaženosť.
Prosíme Ťa Pane, nech náš duchovný pastier je
pastierom pre deti, mládež, dospelých,
pastierom pre ženy, mužov, dievčatá a chlapcov,
pastierom pre všetky dievky Božie,
pastierom, ktorý by šíril slávu Božiu
a lásku k Bolestnej Matke v celom
kraji Tribečských hôr.

VELČICKÝ KROJ

V súčasnosti je v dedine asi 100 kusov ženských a mužských krojov vďaka usilovnej a zanietenej folkloristickej pracovníčke M.H., ktorá vlastnoručne zhotovila a povyšivala asi 30 kompletov. Škoda, že to ušlo patričnej pozornosti regionálnym národopisným inštitúciám. Snáď i preto, že tento kroj, najmä ženský, sa nosil len v tejto jedinej obci a nebol rozšírený vo väčšom regióne. Bol súčasťou obyvateľov a rázovitosti obce. Len v ojedinelých prípadoch ho možno vidieť v susedných dedinách, kam sa presťahovali ženy po sobášoch.

Hlavné časti ženského kroja sú: vyšívane rukávce, ovršník, spodník, chôsty, zástera a čižmy. U

vydatých žien ešte zvláštne tvarovaný čepiec. Celý kroj, vrátane vyšíviek na rukávce, si vyhotovovali ženy doma. Bola to práca náročná na estetické cítenie a predstavovala súčasť ľudového umenia. Je pozoruhodné, že tak ako prevedené ručné práce i jednotlivé časti kroja boli farebne harmonicky zosúladené. Pestrosť farieb sa prejavovala podľa veku žien a podľa cirkevného obdobia. Staršie ženy nosili kroj tmavšej farby, u dievčat a mladších žien prevládala farba červená. Podobne aj obdobia cirkevného roka mali vplyv na farebnosť krojov. V pôste prevládala čierna farba, v advente fialová a cez rok zasa červená.

Mužský kroj sa skladá z nasledovných častí: Vyšívana košeľa má široké rukávy ozdobené čipkami. Na sviatky a slávnosti bola čipka bohatšia. Nohavice a lajblík sú z čierneho súkna bohato vyšívane. Lajblík je na prednej časti bohato zdobený farebnými lesklými sklenenými gombíkmi a inými ozdobami. Ku kroju patria vysoké čižmy. Klobúk sa nosil pri slávnostnejších udalostiach a bol ozdobený mašľou, ktorej konce siahali až k pleciam. Nechýbalo ani „perko“ za klobúkom a mašľa pod krkom.

V predchádzajúcich častiach bol uvedený opis sviatočných krojov, ktoré sa nosili v priaznivom počasí. V zime sa nosili kabáty, vlniaky a haleny. Podrobnejší opis krojov a celého odievania vyžaduje dlhé štúdium a nie je našim cieľom.

AKO ŽILI NAŠI PREDKOVIA

Premietnime si v duchu film o nedávnej minulosti - spred 60 rokov nášho storočia. Film pripomínajúci našich a našu dedinu.

Žili sme ako jedna veľká rodina. Rodina bohatých, bohatších, chudobných a chudobnejších - všetci pospolu. Domy a dvory boli otvorené. Mohol do nich vojsť ktokoľvek. Veď takmer každý poznal každého. Poznali sa deti i dospelí, všetci navzájom. Mnohé domy neboli ani v nočných hodinách zamknuté, len v tom prípade, keď všetci odišli za prácou. Ľudia si viac dôverovali, viac si ctili jeden druhého. Pri stretnutí sa neobišli bez pozdravu. Samozrejme, že to bol pozdrav kresťanský. Zaužívali sa tri pozdravy:

- Pochválený buď Ježiš Kristus
- Pomáhaj Pán Boh (pri práci vonku)
- S Bohom ostávajúce (pri odchode).

Starší sa s úctou rešpektovali. Ľudia si vypomáhali v rôznych potrebách, či už v hmotnej biede, chorobách i živelných pohromách (ako napr. požiar, povodeň, úhyn dobytky atď.). Z čoho pramenila táto charitatívna čnosť? Z kresťanskej viery a z nej prameniaceho lepšieho spolunažívania a najmä z väčšej lásky a spolucítania k ubiedeným. Snáď i stavovská jednotnosť (napr. u roľníkov) viac zblížovala ľudí. Žili pospolu nielen v dedine, ale aj na poliach, lúkach, lesoch, viniciach.

Deti popri školských povinnostiach trávili chvíle pri potokoch, kde pásli husi, väčšie zas pásli stáda dobytky na pastvinách.

Kolobeh všedných dní sa od skorej jari do pozdnej jesene točil okolo poľnohospodárskych prác. Na jar sa sialo i sadilo. V máji a júni sa kosila tráva. V júli až auguste bola žatva. A na jeseň - zber úrody. Samozrejme, do cyklu týchto hlavných prác patrili desiatky ďalších povinností.

Zimné obdobie predstavovalo menší oddych najmä pre mužský svet. Pre ženy, okrem bežných domácich prác, bola sezóna driapania peria a pradenia konôp. Deti zas po večierkoch pri vykúrených peciach vďačne počúvali rozprávky, príbehy i skúsenosti zo života svojich otcov a starých otcov. Väčšia mládež sa schádzavala v škole a nacvičovala divadelné hry. Žiadne Vianoce a fašiangy sa nezaobišli bez divadelného predstavenia, ktoré obetavo nacvičoval miestny učiteľ - organista (pán Fr.S.). Niekedy sa hrávalo aj cez rok. Svoje krúžky mali osobitne deti a staršia mládež. V tom čase to bolo jediné kultúrne podujatie doplnené folklórom a zvykmi charakteristickými pre jednotlivé časové obdobia (ako napr. fašiangy, polievačka, máje, priadky, driapačky peria, mikulášske zvyky, vianočné zvyky a pod.). Vlastne celý rok bol prepletený veselým, ale i smutnejším folklórom.

POZNÁMKY

Keď sme ako deti chodievali na lúky pomáhať seno hrabať, neraz nám starší ukazovali, že „tam hore“ pod Svincom stála kaplnka. Neraz spomínali, že ešte za ich mladosti videli stáť vysoké popraskané múry bez krovu.

Plány na stavbu novej kaplnky bezplatne vyhotovil pán Ing. Ján Benček, sľažiansky rodák.

Koruna sochy Sedembolestnej bola vyhotovená v Slovenskom chrámovom družstve v Bratislave. Je vernou kópiou pôvodnej drevenej koruny.

Výtvarný návrh, ako aj celý oltár pre kaplnku vyhotovil v roku 1952 akad. maliar J. Filo z Bratislavy.

Karol Kasala
zo súkromného denníka

OBSAH

Časť I.

Sedembolestná v tóni Tribečských hôr	7
Velčice	7
Ešte pár slov o kostole	9
Detstvo A. Belányiho	10
Kňazstvo A. Belányiho	10
Kaplnka Sedembolestnej	11
Socha Sedembolestnej	13
Cesta Kráľovnej Tribečských hôr	14
Jej veľké dni	14
Obnova kaplnky	17
Korunovanie sochy Sedembolestnej	17
Posviacka kaplnky Sedembolestnej	19
Plán stavby nového oltára	22
Posviacka oltára	22
Mária včera - dnes - zajtra	26
Duchovní pôsobiaci vo Velčiciach	27
Hospodárska časť	27

Časť II.

Umlčané zvony	30
Rok 1992	30
Velčický kroj	33
Ako žili naši predkovia	35
Poznámky	36